

DIGITAL LÆRING

PÅ UNGDOMSUDDANNELSERNE

Digital dannelse i **praksis**

– Inspiration til at komme i gang.

Indholdsfortegnelse

Forord..... 2

At sætte scenen for digital dannelse 3

Brug nye medier med omtanke..... 5

Den forstyrrende og komplekse mediesituation 9

Elevernes kreative udtryk.....11

Afslutning.....13

Kilder15

Egne noter16

Dette inspirationshæfte er det sjette i serien Digital læring på ungdomsuddannelserne. Serien har fokus på digitale indsatser på ungdomsuddannelserne i Region Midt.

Forfatter: Tobias Kidde Skov, eVidenCenter
Redaktør: Daniella Tasic Hansen, Helle Frehr, eVidenCenter
Layout: Anne Sofie Holm Sandgaard, eVidenCenter
Sproglig korrektur: Helle Frehr, eVidenCenter
Faglig korrektur: Daniella Tasic Hansen, eVidenCenter
ISBN: 978-87-998209-8-6

Indhold i inspirationshæftet kan med kildeangivelse frit benyttes, dog ikke til kommercielt brug. (Creative Commons License – Navngivelse-Ikke-kommerciel 2.5 Danmark) © 2016, eVidenCenter, Aarhus Business College.

Denne udgivelse er en del af et videndelingsprojekt under eSkoler Midt, der er Region Midtjyllands strategi for digital læring. eSkoler Midt er koordineret af eVidenCenter, Det Nationale Videncenter for e-læring.

Læs mere på
www.eskolermidt.dk og www.evidencenter.dk

Forord

I det forrige inspirationshæfte om digital dannelse i denne serie af inspirationshæfter i eSkolerMidt-regi blev det beskrevet, hvordan digital dannelse forstås hos eVidenCenter, samt hvordan uddannelsesinstitutioner kunne komme godt i gang med at inddrage begrebet i praksis. Digital dannelse er ikke et nemt begreb at arbejde med og i takt med, at begrebet har fået mere og mere opmærksomhed, bliver der også stillet spørgsmålstegn ved, om der overhovedet findes en digital dannelse.

Uanset om begrebet kan stå selv, eller skal ses som en del af den almene dannelse, peger begrebet på et moderne digitalt perspektiv i elevernes dannelse, det som underviser er vigtigt at forholde sig til.

Sammenlignet med det forrige inspirationshæfte om digital dannelse, vil dette hæfte forsøge at dykke lidt længere ned i det praktiske arbejde med digital dannelse.

Hvordan kan man som underviser mere konkret arbejde med elevernes digitale dannelse i undervisningen, og hvor skal fokus ligge?

Som det også blev beskrevet i et forrige hæfte, er der måske ikke noget entydigt svar på, hvad digital dannelse er, og hvordan det skal forstås. På den baggrund kan det også være svært at komme i gang med at understøtte begrebet i undervisningen.

I dette hæfte vil jeg forsøge at komme med ideer og inspiration til, hvordan man på undervisningsniveau kan arbejde med medier, udtryk og situationer, der kan være med til at styrke elevernes digital dannelse. Der findes helt sikkert et hav af andre muligheder, men dette kan betragtes som et udgangspunkt for arbejdet, og en god måde at få taget hul på arbejdet med den digitale dannelse.

www.eskolermidt.dk

Det Nationale Videncenter for e-læring,
Aarhus, oktober 2016

At sætte scenen for digital dannelse

For at sætte scenen for hvordan undervisere mere konkret kan arbejde med digital dannelse som en del af undervisningen, kan det være relevant at se på begrebets berettigelse:

"Kimen til det digitale dannelsesbegreb kan måske findes i et konkret behov i (pædagogisk) praksis, hvor undervisere har en oplevelse af, at der foreligger en opgave i forhold til særligt de unges brug af digitale medier og værktøjer"
(Hansen, 2016)

Elevernes stadig større brug af nye medier uden for skolen, sammen med den stadig stigende brug i undervisnings-sammenhænge, har skabt et behov for at indkredse de muligheder og udfordringer, som nye digitale medier giver.

Med de nye digitale muligheder er det væsentligt at komme tættere på, hvad undervisningen kan bidrage med af aktiviteter, som kan understøtte den digitale dannelse.

De to professorer Helle Mathiasen, Københavns Universitet og Kirsten Drotner, Syddansk Universitet, peger i en artikel i bladet Gymnasieskolen på, at digital dannelse består af både en produktiv og refleksiv dimension (Gymnasieskolen, 2016). Det handler bl.a. om viden om digitale redskaber, og hvordan man får adgang til dem, selvstændige udtryk gennem digitale medier samt refleksion over digitalt medieindhold. Især lægger de begge vægt på elevernes digitale produktioner, som en afgørende del af den digitale dannelse.

Michael Paulsen, Lektor på SDU, og Jesper Tække, Lektor på AU, er to andre aktører, der også forsøger at omkranse, hvad skolen bør gøre, hvis den vil bidrage aktivt til, at eleverne bliver digitalt dannede personer i relation til det digitale samfund. De peger på seks aspekter, der ikke blot er færdigheder, som eleverne bør tilegne sig, men aspekter, som er med til at konkretisere de pædagogiske udfordringer, der følger med overgangen til det digitale samfund.

De følgende kapitler vil forsøge at tage tre af de seks aspekter som Paulsen og Tække omtaler, og komme med ideer, inspiration og bud på, hvordan man kan arbejde med dem i undervisningen.

Det handler mere konkret om elevernes brug af nye medier med omtanke⁽¹⁾, at de lærer i den nye komplekse mediesituation⁽²⁾ og elevernes arbejde med at udtrykke sig kreativt, på tværs af medier⁽³⁾.

De seks aspekter er:

1. At lære at bruge nye medier med omtanke.
2. At lære at lære i den nye komplekse mediesituation, hvor meget forstyrrer og kræves.
3. At opbygge transkulturelle, horisontudvidende læringsnetværk.
4. At gennemskue de nye medier i sammenhæng med hele samfundets udvikling.
5. At lære at arbejde og udtrykke sig kreativt på tværs af medier og platforme.
6. At lære at anvende de nye netværksmuligheder til gode former for fællesskab og samvær.

(Tække og Paulsen s. 40, 2015)

"De digitale medier er blevet en parallel skole til det etablerede skolesystem, hvor eleverne henter viden og oplevelser på en anden måde."

Brug nye medier med omtanke

Paulsen og Tækkes første aspekt beskriver elevernes evne til at lære at bruge nye medier med omtanke. Paulsen og Tække argumenterer for, at hvis eleverne skal kunne påvirke deres eget liv og blive selvbestemmende og deltagende borgere i samfundet, bliver de nødt til at blive digitalt dannede, ved bl.a. at kende til de digitale medier, og hvad de kan bidrage med (Paulsen & Tække s. 36, 2016)

Ofte oplever man som underviser, at eleverne er langt mere kompetente brugere af digitale medier, end man selv er, og at det derved ikke kan betale sig at lære eleverne at bruge de digitale medier og reflektere over dem. Eleverne synes også at have en grundlæggende forståelse for digitale medier, og hvad der rører sig af nye muligheder. De lever i en web 2.0 kultur, hvor de interagerer, kommunikerer, deler og producerer gennem

YouTube, Facebook og Instagram. Men eleverne er ikke født (digitalt indfødte) til at bruge alle digitale medier, som er tilgængelige. Det gælder især, når det er medier, der inddrages i undervisningssammenhænge.

Lektor Lotte Nyboe skriver i bogen "Digital dannelse", at der er stor forskel på, hvordan de digitale medier anvendes uden for og inden for skolen. De digitale medier er blevet en parallel skole til det etablerede skolesystem,

hvor eleverne henter viden og oplevelser på en anden måde. Hvor skolen ofte tager udgangspunkt i værktøjer, som understøtter læringen, tager de digitale medier, som eleverne bruger i deres fritid, udgangspunkt i fx leg, produktioner og interaktioner (Nyboe, 2009 s. 52). Der kan altså tegne sig en kløft mellem undervisningens forståelse af digitale medier og elevernes forståelse.

Det er her
underviserens opgave
at introducere Google Docs,
ikke kun som et digitalt redskab,
der skal understøtte eleverne
samarbejde og læring, men
som et redskab, eleverne
skal lære at bruge i en
fagfaglig kontekst.

Samtidig har digitale medier (værktøjer og redskaber), som inddrages i undervisningen, ikke indbygget en didaktisk dimension i sig. Det er derfor op til underviseren at inddrage og didaktisere de nye digitale medier, så eleverne både lærer at bruge dem i den rette undervisnings-sammenhæng og med omtanke.

Og hvordan kunne det så gøres?

Et eksempel kunne være at tage udgangspunkt i netop en web 2.0 teknologi som eksempelvis Google Docs. Eleverne har, når underviseren inddrager Google Docs, en grundlæggende forståelse for teknologien som et tekst-baseret redskab. Men udover at kende til Google Docs' mange tekstbaserede funktioner, skal eleverne også kende til de muligheder, der ligger i at samarbejde, både synkront og asynkront i Google Docs.

Det handler om, at eleverne skal forstå, hvordan de arbejder sammen i det samme dokument, uafhængigt af tid og sted. Men også forstå hvilke fordele og ulemper

det kan afstedkomme. Hvordan udnytter eleverne i deres samarbejde, at de kan arbejde fælles ét sted, og når de har lyst? Hvordan sikrer eleverne, at dokumentet bliver brugt fagligt og ikke ender med at være en platform for social fritidsinteraktion?

Det er her underviserens opgave at introducere Google Docs, ikke kun som et digitalt redskab, der skal understøtte eleverne samarbejde og læring, men som et redskab, eleverne skal lære at bruge i en fagfaglig kontekst. Eleverne skal lære at bruge Google Docs i deres samarbejde, så de udnytter de muligheder, som redskabet har, men samtidig også forstår den kontekst, redskabet indgår i. Det er en tosidet opgave, hvor eleverne både lærer om en teknisk del af redskabet og en refleksiv del, hvor redskabet læres som en understøttelse af samarbejde og læring.

Det næste kapitel handler om, hvordan man kan arbejde med at ændre en situation, hvor de digitale medier forstyrrer eleverne mere end de gavner.

Den forstyrrende og komplekse mediestation

Alle undervisere har oplevet det: Elever, som får fravristet deres opmærksomhed fra undervisningen, af en opdatering fra enten Facebook, Instagram eller Snapchat. Når sociale medier tages med ind i undervisningen, kan de blive et forstyrrende element, som påvirker både koncentrationen og flowet. På flere skoler har man endda taget konsekvensen, og helt forbudt digital medier i nogle dele af undervisningen.

Paulsen og Tække argumenterer for at eleverne, for at lære at lære godt, gerne må få et forhold til den nye mediesituation, hvor de mestrer den og reflekterer over den. Det skal gøre dem i stand til bl.a. at vælge de rigtige medier til de rigtige formål, og samtidig lære at tøjle deres opmærksomhed mod de forstyrrelser, digitale medier giver (Paulsen & Tække 2016, s. 36).

Eleverne skal lære, hvordan de agerer i feltet mellem digitale medier, der understøtter deres læring, og medier, der drager, men påvirker deres læring negativt.

I forbindelse med eSkolerMidt projektet har Silkeborg Teknisk Skole bl.a. arbejdet med elevernes egne forståelser af deres medieforbrug i undervisningen og gjort eleverne til undersøgere af deres forbrug, positivt som negativt.

Eleverne har i projektet gennem undervisningen arbejdet med at forstå, hvad der sker, når de multitasker mellem de digitale medier, der understøtter undervisningen og de digitale medier, som primært bruges i fritiden.

Målet med forløbet var, at eleverne skulle tilegne sig redskaber til og forståelser for, hvordan de kunne styrke deres læringsudbytte. Gennem undervisningen skulle eleverne løbende observere sig selv og deres brug af digitale medier (multitasking). Efter hver undervisning skulle eleverne så reflektere over deres medieforbrug og hvilke digitale medier, der havde styrket og påvirket deres læring. Gennem samarbejdsøvelser og diskussioner, afsluttede eleverne forløbet med en plan for, hvordan de fremover ville arbejde med multitasking via digitale medier, på en måde, så det ikke påvirkede deres læring negativt. Planen skulle efterfølgende implementeres og løbende evalueres.

Forløbet er et godt eksempel på, hvordan man aktivt kan inddrage eleverne i deres egen forståelse af digitale medier og give dem mulighed for at reflektere over, hvordan de lærer at modstå de forstyrrelser, som nogle medier skaber, og måske lærer at bruge dem på en positiv måde. Facebook og andre sociale medier kan sagtens bruges i undervisningssammenhænge til samarbejde, viderdeling, motivation og faglige diskussioner. Men eleverne skal kende deres relevans, og hvordan de inddrager dem på den rette måde. Det er stor forskel på brugen af fx Facebook i fritiden og i skolen.

Elevernes kreative udtryk

Det tredje aspekt dette hæfte vil fokusere på, er elevernes arbejde med at udtrykke sig kreativt gennem digitale medier. Drotner og Mathiasen henviser som førnævnt til netop elevernes digitale produktioner, som et vigtigt aspekt i den digitale dannelse. Drotner og Mathiasen fremhæver bl.a. den menneskelige udvikling gennem kunstnerisk, kreativt og reflekterende arbejde, samt udfoldelse af det menneskelige potentiale gennem arbejdet med digitale produktioner.

Arbejdet med digitale produktioner i undervisningen kan faciliteres og inddrages på mange forskellige måder; en af de mest oplagte er gennem elevernes opgavebesvarelser og afleveringer. Ofte er elevernes opgavebesvarelser tekstbaserede afleveringer, som er produceret i fx Word eller Excel. Eleverne får på baggrund af besvarelserne ofte feedback gennem redskabet, via enten kommentarer eller rettelser i teksten. Tekstbaserede opgavebesvarelser er både effektive og traditionelle, da alle kender konteksten besvarelserne bliver afleveret i.

Der ligger et stort og varierende potentiale i elevernes opgavebesvarelser, idet eleverne selv skaber deres eget udtryk og reflekterer over, hvordan de vil aflevere en opgavebesvarelse. En opgavebesvarelse behøver ikke altid have det samme tekstbaserede udtryk, men kan have mange digitale udgangspunkter, fx. video, podcast, mindmap, tidslinjer etc.

En opgavebesvarelse kunne fx., være et videooplæg med en mundtlig formidling eller en screencast, hvor eleverne gennemgår deres opgavebesvarelser med slides i Power Point. Det kan også være gennem mindmaps, hvor eleverne, ud over den konkrete opgavebesvarelse, også visualiserer processen med at komme frem til besvarelsen.

På den baggrund er det vigtigt at samle op på besvarelsens udtryk, og hvordan den digitale produktion understøtter opgavebesvarelsen, så de mange muligheder ikke bare bliver inddraget, fordi det er sjovt og anderledes. Hvad er det elevernes digitale produktioner giver til opgavebesvarelsen, og hvordan kunne det udvikles fremadrettet?

”Optimalt skal det specificeres, at eleverne skal lære at udtrykke sig i såkaldte multimodale produktioner, – altså små fortællinger, der blander faste og levende billeder, tekst, ord og tal. For eksempel podcast, eller små film lavet på iPad eller mobil.”

– Kirsten Dronter i Gymnasieskolen, 2016

Afslutning

Det kan være svært at arbejde med den digitale dannelse, især fordi begrebet er så komplekst. I dette inspirationshæfte har vi forsøgt, på baggrund af tre af Paulsen og Tækkes seks aspekter for digital dannelse, at komme med inspiration til, hvordan man kan styrke elevernes digitale dannelse i undervisningen.

Digital dannelse er et vigtigt begreb at forholde sig til, men det betyder ikke, at det skal til at være et fag i sig

selv, (som det bl.a. også diskuteres i forbindelse med programmering). Det skal i stedet inddrages som en del af undervisningen, der hvor det giver mening. Det er ikke et alternativ at afskaffe eller forbyde de digitale muligheder i undervisningen, for det udvikler eleverne sig ikke af. Men det er heller ikke farbart at overhælde sin undervisning med digitale muligheder og teknologier, uden det har et didaktisk og dannelsesmæssigt formål. Det handler om at finde en vej, hvor de digitale medier understøtter en både produktiv og refleksiv dimension.

”En eksperimenteren med medier i undervisningen vil kunne støtte eleverne i at udfolde deres potentiale for at opfatte verden, udtrykke sig, tænke, erkende og øve modstand og kritik mod alverdens dumhed.” – Tække & Paulsen, 2016

Der findes et hav af andre digitale teknologier, opgaver og øvelser, som også ville kunne styrke elevernes digitale dannelse, det er bare med at komme i gang!

Kilder:

Litteraturliste:

Berlingske (2016)
"Når man ikke har sin computer, er man jo nødt til at følge med",
identificeret d. 04.10.16

Gymnasieskolen (2016)
"Tema digitalisering - Forskere: Eleverne skal lære at skabe digitale fortællinger"
Artikel i bladet Gymnasieskolen 19.09.16, Interview med Kirsten Drotner og Helle Mathiasen

Nyboe, Lotte (2009)
"Digital dannelse – børns og unges mediebrug og –læring, inden for og uden for institutionerne"
Frydenlund

Ritzau (2016)
"Mangel på IT-specialister bekymrer TDC og industrien"
Identificeret d. 04.10.16 på
<http://nyheder.tv2.dk/erhverv/2016-09-28-mangel-pa-it-specialister-bekymrer-tdc-og-industrien>

Berlingske (2016)
"Når man ikke har sin computer, er man jo nødt til at følge med",
identificeret d. 04.10.16

Tække, Jesper & Michael Paulsen (2015)
"Digital dannelse – udfordringer, erfaringer og perspektiver"
fra Randers HF & VUC. Forlaget UP

Egne noter

Der er et hav af muligheder for at inddrage digitale medier i undervisningen og elevernes arbejde, og de digitale medier kan enten forstyrre eller understøtte læringen.

Dette inspirationshæfte gives der eksempler på, hvordan undervisere kan arbejde med begrebet digital dannelse i praksis.

Inspirationshæftet er det sjette i serien "Digital læring på ungdomsuddannelserne".

Serien har fokus på digitale indsatser på ungdomsuddannelserne i Region Midt.

Se på

www.eskolermidt.dk og www.evidencenter.dk